Instytut Pamięci Narodowej - Katowice

https://katowice.ipn.gov.pl/pl3/archiwa/archiwalia-katowice/36414,Pacyfikacja-KWK-Wujek.html
25.04.2024, 17:24

Pacyfikacja KWK „Wujek”

Po wprowadzeniu stanu wojennego niektóre kopalnie i huty na Górnym Śląsku i w Zagłębiu podjęły strajk. Siły wojska i MO pacyfikowały kolejne zakłady, m.in. 15 grudnia KWK „Manifest Lipcowy” w Jastrzębiu, 16 grudnia – KWK „Wujek” w Katowicach. W obu kopalniach wobec strajkujących górników użyto broni: w Jastrzębiu było czterech rannych, a w Katowicach (poza rannymi) dziewięć ofiar śmiertelnych. Na miejscu zginęło sześciu górników: Józef Czekalski, Józef Giza, Ryszard Gzik, Bogusław Kopczak, Zbigniew Wilk i Zenon Zając. W kolejnych dniach w szpitalach od odniesionych ran zmarli Andrzej Pełka, Joachim Gnida i Jan Stawisiński. Ten ostatni pochodził z Pomorza; gdy do jego rodziny dotarła informacja o postrzeleniu i ciężkim stanie Jana, jego matka przyjechała do Katowic i zatrudniła się jako salowa w szpitalu, aby być przy synu. Pracowała tak aż do jego śmierci 25 stycznia 1982 r., a potem przyjeżdżała na wszystkie procesy zomowców, jakie toczyły się przed katowickimi sądami.

Najaktywniejsi uczestnicy strajku zostali aresztowani, a następnie skazani na kary więzienia. Pogrzeby zamordowanych były zabezpieczane przez kilkudziesięcioosobowe siły MO i SB.

Akcją pacyfikacji dowodził płk Kazimierz Wilczyński, dowódca ZOMO (nadzór sprawowali: płk Jerzy Gruba, Komendant Wojewódzki MO i ppłk Marian Okrutny, Zastępca Komendanta Wojewódzkiego ds. MO), zaś do górników strzelali funkcjonariusze z Plutonu Specjalnego ZOMO. Jeszcze w styczniu 1982 r. umorzono wszczęte wobec nich śledztwo uznając, że działali w obronie koniecznej. W 1997 r., po procesie trwającym od 1993 r., zostali uniewinnieni; podobny wyrok zapadł po drugim procesie, w 2001 r. Dopiero w trzecim procesie, zakończonym w 2007 r., byli zomowcy zostali uznani za winnych strzelania do górników i skazani na kary pozbawienia wolności od 2,5 roku do 11 lat (największą karę otrzymał dowódca Plutonu Specjalnego, Romuald Cieślak, jednak po apelacji w 2008 r. zmniejszono ją do sześciu lat; z kolei pozostałym wymiar kary zwiększono do 3,5–4 lat).

W latach 80-tych upamiętnienie zamordowanych górników nie było możliwe, chociaż na miejscu ich śmierci postawiono krzyż, składano wieńce i kwiaty. Co roku 16 grudnia ludzie gromadzili się pod kopalnią „Wujek”, aby oddać hołd poległym. Byli za to aresztowani, zatrzymywani lub/i karani grzywnami. Dopiero w październiku 1989 r. zarejestrowano Społeczny Komitet Budowy Pomnika Ku Czci Górników Kopalni Węgla Kamiennego Wujek w Katowicach Poległych 16.12.1981; jego przewodniczącym został Kazimierz Świtoń. Pomnik poświęcono i odsłonięto 15 XII 1991 r. W grudniu 2015 r. górnicy zostali pośmiertnie odznaczeni Krzyżami Wolności i Solidarności.

Prezentowane fotografie pochodzą z zasobu Oddziałowego Archiwum IPN w Katowicach.

Część z nich została wykonana podczas samej pacyfikacji kopalni i dołączona do akt z procesów przeciwko byłym zomowcom. Inne zostały zrobione w trakcie operacyjnego zabezpieczania pogrzebów górników oraz (w późniejszych latach) osób upamiętniających pacyfikację kopalni i poległych.

Więcej dokumentów i fotografii można znaleźć w plikach pdf stanowiących załączniki do niniejszej strony.

Oprac. Anna Badura na podstawie AIPN Ka 841, www.encyklopedia-solidarnosci.pl, www.scwis.org.pl, www.muzeum-wujek.pl

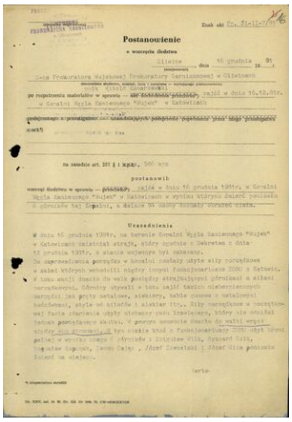

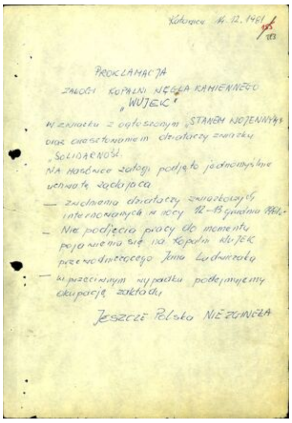

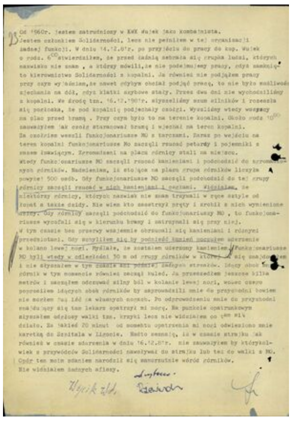

Pokaż opis pliku

Fragment protokołu przesłuchania jednego z górników

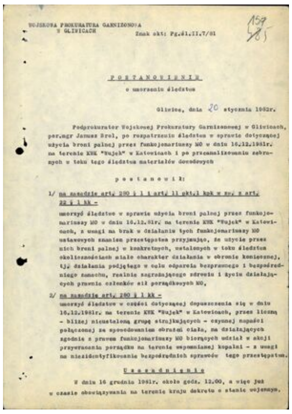

Pokaż opis pliku

Fragment postanowienia z 20 I 1982 r. o umorzeniu

z ogłoszeniem stanu wojennego oraz aresztowaniem działaczy NSZZ „Solidarność” (AIPN Ka 841/1, k. 293) Proklamacja załogi KWK „Wujek” z 14 XII 1981 r. w związku z ogłoszeniem stanu wojennego oraz aresztowaniem działaczy NSZZ „Solidarność” (AIPN Ka 841/1, k. 293)

uczestniczących w strajku w KWK „Wujek”, rannego podczas pacyfikacji kopalni 16 XII 1981 r. (AIPN Ka 841/2, k. 29) Fragment protokołu przesłuchania jednego z górników uczestniczących w strajku w KWK „Wujek”, rannego podczas pacyfikacji kopalni 16 XII 1981 r. (AIPN Ka 841/2, k. 29)

śledztwa w sprawie użycia broni przez funkcjonariuszy ZOMO podczas pacyfikacji KWK „Wujek” 16 XIII 1981 r. (AIPN Ka 841/3, k. 157) Fragment postanowienia z 20 I 1982 r. o umorzeniu śledztwa w sprawie użycia broni przez funkcjonariuszy ZOMO podczas pacyfikacji KWK „Wujek” 16 XII 1981 r. (AIPN Ka 841/3, k. 157)

PLIKI DO POBRANIA

Pacyfikacja KWK "Wujek" - wybór dokumentów (pdf, 9.3 MB) 13.09.2016 14:00
Pacyfikacja KWK "Wujek" - wybór fotografii (pdf, 1.58 MB) 22.05.2019 14:44